

Niets nieuws onder de zon...

Stroppers en hun honden

Stropen: *Het wederrechtelijk, dus zonder jachtakte en of benodigde vergunningen of ontheffingen, doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van dieren.*

Wederrechtelijk... dus strafbaar. Ja, het is zelfs een misdrijf. En toch... toch hangt er om stroppers een zekere romantiek...

SALISCHE WETTEN

Volgens J.H. Dam in *Het Jachtbedrijf in Nederland en West-Europa*, zijn rond het begin van onze jaartelling alle lieden tot de jacht gerechtigd, tenzij ze door *de een of andere misstap de beschikking over lijf en goed verloren hadden*. De

grond wordt veelal in gemeenschap bebouwd en er zijn velden en bossen genoeg om in te jagen zonder dat men andermans gebied betreedt. Ook in het Romeinse recht, aldus Dam, wordt de vrijheid tot jagen voor iedereen erkend. Men gaat uit van het standpunt dat

Dramatisch schilderij van Richard Ansdell (1815-1885), getiteld 'The Poacher at Bay' en daterend van 1865. De stropper, tegen de grond gewerkt door de Mastiff en met de uit zijn tas gevallen buit voor zich, beleeft angstige momenten. De zwart-witte hond is de stroppershond en geen partij voor de Mastiff.

het wild slechts door het te bejagen én te doden in eigendom wordt verkregen. Rond 500, als de Salische wetten gaan gelden, gevolgd door onder andere de Ripuarische wetten en de Beierse wetten, worden er straffen gezet op het ontvreemden, beschadigen en doden van dieren door middel van jacht – hetzij met honden, valken of lokvogels. Meestal wordt bij overtreding een boete gegeven of iets dat wij nu 'alternatieve straf' zouden noemen.

Onder regering van Karel de Grote (± 747-814) worden de wetten in zijn gebied gebundeld, gewijzigd of uitgebreid: de Capitularia. Karel de Grote is ook de vorst die onmetelijke stukken bos voor zichzelf en zijn directe omgeving reserveert voor de jacht, de zogenoemde banwouden. Meestal

Schilderij van Briton Rivière (1840-1920), getiteld 'His Only Friend' en geschilderd in 1871. Het toont een gesnapte stroper, die vol spijt op zijn veroordeling wacht. De hond legt troostend zijn kop op de knie van zijn baas. Trouw is een steeds terugkerend onderwerp in Rivière's schilderijen. (Manchester Art Gallery).

gesitueerd in de omgeving van zijn residenties. We moeten dan denken aan enorme jachtgebieden, zoals de Ardennen en de Vogezes.

RECHTERVOET ERAF

In een tijd waarin alleen vorsten en adel het jachtrecht bezitten en naar hartelust kunnen jagen – ook als de gewassen van de boeren op het veld staan – is het bijna logisch dat er zich een 'subcultuur' ontwikkelt: die van de stropers – de illegale jagers. Het zijn niet zelden de 'helden van de kleine lieden'. En, net als hun bevoorrechte 'collega-jagers' maken ook stropers gebruik van (jacht)honden. Gevolg is dat de straffen strenger worden; voor het zetten van strikken: duim eraf, het zetten van vallen: rechtervoet eraf. Rad draaien, ogen uitsteken, verbanning, galeistraffen, onthoofding en ophanging komen ook voor. Honden worden meestal verbeurd verklaard.

De Engelse koning William I (ca. 1028-1087), beter bekend als Willem de Veroveraar, is de beden-

ker van de Forest Law. Deze wet is bedoeld om het edele wild in de wouden te 'beschermen' ten behoeve van de vorsten en hun adellijke jachtvrienden. In de dorpen en velden die in de wouden liggen geldt de Forest Law ook en bewoners ervan mogen geen jachtwapens dragen en geen honden bezitten. Dat geldt niet voor de (Bull)Mastiff, die ingezet wordt als waakhond tegen stropers. Naarmate de eeuwen verstrijken worden de wetten die betrekking hebben op jagen en jacht 'gedemocrateerd'; dat geldt voor vrijwel geheel Europa.

LURCHERS

In 1442 worden in het Engelse Blythburgh drie kanunniken van stropen beschuldigd. Dat stropen doen ze *with their specially reared greyhounds* – met hun speciaal daarvoor getrainde Greyhounds. Er zijn zelfs kanunniken die hun getrainde honden uitlenen

'Die Wilderer' – De Stropers. Een Duitse chromolithografie uit circa 1880. De jachttopziener, lurkend aan zijn pijpje, komt eraan. Het jongetje houdt de bek van de hond dicht, zodat hij hen niet kan verraden.

aan stropers, uiteraard tegen een behoorlijke vergoeding. Stropen lijkt een lucratieve business te zijn in het 15de-eeuwse Engeland. In Walberswick (Suffolk) worden rond 1440 in vier huizen Lurchers aangetroffen. En dat zijn echt geen schoothondjes...

Is de Greyhound in oude tijden populair als jachthond bij vorsten en adel, zo is de Lurcher dat bij stropers.

Als Engeland zich in de 18de en 19de eeuw van een agrarisch land naar een geïndustrialiseerd land ontwikkelt, trekken de mensen van het platteland naar de steden, waar hen lage lonen en armoede wachten. Juist in die periode bloeit stroperij, waarbij de stropers kunnen rekenen op de sympathie van het volk. Vooral de vele terrier-typen zijn ideale hondjes voor de stropers: niet duur in onderhoud, niet groot, razendsnel en met een grote jachtpassie. Een pub

Een wel heel realistische kleurenprent uit Oostenrijk. De stroper (links) en de jachtopziener zijn met elkaar in gevecht. De maker van deze prent heb ik niet kunnen vinden.

is vaak de plaats waar de stropers elkaar ontmoeten en waar het wild – meestal hazen en konijnen – kan

worden verhandeld. In Engeland zijn nu nog legio pubs te vinden die ‘The Poacher’, ‘The Poachers Inn’, of variaties daarop, heten. Ook in Nederland kennen we restaurants die ‘De Stroper’ heten.

FOLK SONG

Over zaken die tot de verbeelding spreken worden liederen gemaakt en (kinder)boeken geschreven. Zo ook over stropers en hun honden. Er is zelfs een biografie van een stroper, Frederick Rolfe uit Suffolk: *The King of the Norfolk Poachers*. Er bestaan foto's van Rolfe waarop hij poseert met zijn hondje, een soort Jack Russell Terrier. In 2006 verschijnt *Rural and Urban poaching in Victorian England*, waarin het stropen een typische 19de-eeuwse plattelandsmisdaad wordt genoemd. Roger B. Mannings *Hunters and Poachers. A Social and Cultural History of Unlawful Hunting in England 1485-1640* geeft aan dat stropen een onlos-

Er bestaat een grote collectie jachtprenten van Oostenrijkse origine. Vaak met een boodschap, zoals deze afbeelding. De strikzenzetter wordt letterlijk in de kraag gevat. Een tweede stroper ontkomt. Het black-and-tan hondje is op soortgelijke prenten aanwezig.

makelijk deel van ons cultureel erfgoed uit maakt.

The Lincolnshire Poacher is een traditionele Engelse folksong, die de vreugde van het stropen bezingt. Het wordt in 1775 voor het eerst in druk uitgegeven. Ook *The Song of the Poacher* is tot op de dag van vandaag populair en beide zijn op You Tube te beluisteren.

Ook België kent zijn *Stroperslied*, van de Gentse volkszanger Walter De Buck en ook daarin draait het om weinig geld, geen eten en dus stropen. Het is maar een greep uit het grote aanbod 'stropersliederen'. De Franse schilder Gustave Courbet (1819-1877) maakt diverse schilderijen van stropers en wilddieven en ook in Frankrijk zijn er boeken over stropers – braconniers geheten – geschreven.

Zowel Duitsland als Oostenrijk kent een 'Wilderer Museum', een stropersmuseum. Het Duitse museum staat in Gehlberg, Thüringen (www.wilderermuseum.de) en het Oostenrijkse in St. Pankraz (www.wilderermuseum.at).

'Die Wilddiebe', lithografie van de Duitse kunstenaar Louis Kramp (1804-1871), daterend van circa 1830.

'Een ongenode gast' is de titel van deze lithografie. Tijdens de patrijzenjacht stuiten de jagers op een stropster met zijn honden. Illustratie uit het weekblad *The Illustrated Sporting and Dramatic News*, 1894.

Schilderij van de Franse kunstenaar Gustave Courbet (1819-1877), gemaakt in 1867 en getiteld 'Stropers in de sneeuw'.

Een oude foto van de Engelse fotograaf Peter Henry Emerson laat een stroper met zijn (wind)hond zien. Dit is het type van de Lurcher. (National Media Museum.)

Gedenkteken op de weg naar Riederstein voor de stroper Leonhard Pöttinger uit St. Quirin (bij Gmund am Tegernsee). Zijn gebeente wordt in 1897 bij wegwerkzaamheden gevonden. In 1861 gaat hij op Pirschgang – letterlijk sluipjacht – en keert daarvan niet terug.

'SPORTING DOG'

De straffen op stropen zijn in het 19de-eeuwse Engeland niet mild. Tussen 1750 en 1820 worden stropers opgehangen, met name degenen die een gamekeeper hebben gedood. Anderen worden voor tientallen jaren verbannen naar – toen nog strafkolonie – Australië. De jachtwetten worden zo streng en onbarmhartig dat 'lower class people' alleen al voor het bezit van een 'sporting dog'

Engeland kent een aantal wetten dat speciaal is gericht op het terugdringen van de stroperij: de *Night Poaching Act* uit 1828 en de *Poaching Prevention Act* uit 1862. Een wet uit 1883 staat een kleine verruiming toe, namelijk dat een boer op eigen land konijnen mag doden. Dat stropen behalve avontuurlijke en romantische kanten ook grimmig kan zijn, bewijst de 'Cumnock Poaching Riot' in 1833. Er ontstaan grote ongeregelde heden na de

Het geweld beperkt zich niet tot Engeland, want in Duitsland worden in 1919 maar liefst 70 jachtbeambten door stropers gedood. In Nederland, tenslotte, worden tussen 1878 en 1906 vijf veldwachters door stropers gedood; ze worden doodgestoken of doodgeschoten.

'ROBIN HOOD'

In oude tijden kunnen alle Germanen vrij jagen, een situatie die tot in de middeleeuwen voortduurt. Als de Duitse vorsten de jacht gaan zien als een sportieve uitdaging – en tijdverdrijf in tijden van vrede – wordt het de boeren en burgers verboden om op 'Hochwild' te jagen. De 'koning' onder de Duitse stropers is Johann Adam Hasenstab (1716-1773), de 'Robin Hood van de Spessart'. Als hij in 1770 wordt gepakt, wordt hij verbannen naar Australië. Al in 1772 is hij terug in de Spessart en wordt vogelvrij verklaard. In 1773 wordt Johan Adam door jager

Straffen op stropen zijn **niet mild...**

automatisch als stroper wordt behandeld en zwaar wordt gestraft. Betrapt worden met een konijn en een geweer kan zelfs de dood door de strop betekenen.

arrestatie van een aantal stropers, dat deel uit maakt van een georganiseerde stropersbende. De bevolking keert zich tegen het gezag en er valt een dode.

Johann Sator doodgeschoten. De jager ontvangt *15 Gulden Schuss- und Fanggeld*. Een kruis in het Kropfbachtal met de initialen van beiden – J.A.H. en St. – herinnert hieraan en markeert nu de ‘Hasenstab Wanderweg’.

Bij de revolutie van 1848 wordt het jachtprivilege van de adel afgeschaft en mag iedereen op eigen gebied jagen. Omdat het gevaar bestaat dat de wildstand nu volledig wordt uitgeroeid, ontstaan ook in Duitsland in de 19de eeuw regulerende jachtwetten.

Zowel in Duitsland als in Oostenrijk bereikt het stropen een hoogtepunt in en direct na de Eerste Wereldoorlog, als er overal een groot tekort aan voedsel is.

GEEN BASTAARD

Er zijn al drie typen honden genoemd die bij de jacht en het

stropen worden gebruikt: Terriers, de Greyhound en de Lurcher. Een Lurcher is géén bastaard. Een bastaard immers is een toevallig tot stand gekomen soort hond en de Lurcher is dat beslist niet, want we hebben vaak met opzettelijke kruisingen te maken.

Ik citeer Lurcherkenner Jason Framingham: *Een Lurcher is een kruising tussen twee honden, van wie er tenminste één een windhond als voorouder heeft.*

William Tampin schrijft in ‘The Sportsman’s Cabinet’ (1803) niet echt positief over de Lurcher: *We vinden hem bijna zonder uitzondering in het bezit of in de nabijheid van stropers van de meest gewetenloze en verdorven soort.*

Waren het vroeger de arme boeren, stropers, zigeuners, ketellappers en ander ongeregeld volk dat zich met Lurchers bezighoudt, tegen-

woordig zijn de meeste Lurcher eigenaars respectabele lieden, die hun hondensport met grote passie en zeer serieus beoefenen.

Behalve de genoemde honden worden ook onze eigen Stabijhoun en de Barbet in de literatuur als stropershonden genoemd. Laatstgenoemde is aan het einde van de 19de eeuw geliefd bij stropers en boeren en in diezelfde tijd is ook de Épagneul Breton een stropershond. Dit dankzij zijn lenigheid en zijn buitengewone talent om vogels op de stoten en ook nog te apporteren.

Op afbeeldingen is te zien dat ‘het type stropershond’ niet echt bestaat. Vrijwel alle huidige rassen, met uitzondering van rasgroep 9, hebben een verleden als jachthond en de wil ‘om ergens achteraan te gaan’ is bij velen nog aanwezig.

Een stropers met zijn fret en hond. Foto uit 1941. (Collectie: Geheugen van Nederland.)

Een stropers met zijn hond op een foto uit 1939. (Collectie: Geheugen van Nederland.)

JAGTWET 1814

Een belangrijke Nederlandse wet op het gebied van de jacht is de *Jagtwet* uit 1814, ondertekend door de kersverse vorst van de Nederlanden, Willem I.

De wet bevat *vaste bepalingen op het stuk der jacht en visscherijen*. Overtredingen worden, in vergelijking met het buitenland, mild bestraft. Behalve het uitdelen van een boete, worden de honden verbeurd verklaard.

Jagers met jachthonden *moeten vertoonen ene akte, door Onze Opper-houtvester verleend*.

In de afgelopen jaren staan in de Nederlandse kranten vooral berichten over het stropen met lange honden – windhonden of kruisingen daarmee. Volgens het functioneel parket in Utrecht, dat zich met milieucriminaliteit bezighoudt, is stropen met lange honden een punt van aandacht en zorg bij justitie.

Van een groep mannen die tussen 2005 en 2007 met jachthonden stropen op hazen, konijnen en reeën in Brabant en Limburg, wordt de hoofdverdachte veroordeeld tot een maand gevangenisstraf en een boete van tweeduizend euro. Een milde straf, daar

Stroppers met hun hond, een fret en een konijn. De hond is van een terriertype. Foto uit 1936. (Collectie: Geheugen van Nederland).

toetakelen. Vandaag de dag valt dit soort praktijken onder pure criminaliteit. Dit criminele gedrag heeft niets meer te maken met de stroper die – uit nood gedreven – een stukje vlees verschalkt voor zijn vrouw en kinderen.

Zo'n onverbeterlijke stroper is, bijvoorbeeld, Jan Bril, actief in Okkenbroek en Lettele (Deventer).

SPANNING

Is jagen in zijn oervorm bedoeld als vermaak en om rijkelijk wild te kunnen serveren aan de vorstelijke en adellijke tafels, bij de illegale jagers speelt, naast gewin, ook het vullen van de vele kindermondjes in de straatarme gezinnen een rol. Soms wordt het wild doorverkocht en belandt het op de zwarte markt. Ondanks strenge reglementering, waarbij jagen in Nederland beheeren is geworden, zijn de stroppers en hun honden niet uit de velden en bossen verdwenen – integendeel. Daarvoor speelt de spanning, de kick, een te grote rol en is het opsporingsapparaat onvoldoende uitgerust en/of stelt het andere prioriteiten.

De middeleeuwse kanunnik met zijn Greyhound, de 19de-eeuwse stroper op het schilderij van Ansdell, en stroper Jan Bril uit onze tijd bewijzen het: *Er is niets nieuws onder de zon...* ■

Spanning speelt ook **een grote rol...**

de officier van justitie 15 maanden onvoorwaardelijk eist. Maar liefst vijf honden die aan de stroperij hebben deelgenomen worden in beslag genomen. Op televisie zijn beelden te zien hoe de honden achter hun prooi aan jagen en deze gruwelijk

Jan wordt door zijn vader ingewijd in het stropen en raakt er als het ware aan verslaafd.

Van zijn vader leert hij al op zijn achtste konijnenstrikken zetten en kort voor zijn dood, in 1980, zet hij zijn belevenissen op papier: *Een stroper is ook maar een mens.*